

Sygn. akt II UK 184/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 16 stycznia 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jerzy Kuźniar (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Zbigniew Myszka

SSN Maciej Pacuda

w sprawie z wniosku A. L.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w B.
o przeliczenie emerytury,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 16 stycznia 2020 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 21 marca 2017 r., sygn. akt III AUa (...),

- 1. uchyla zaskarżony wyrok i oddala apelację organu rentowego,**
- 2. zasądza od pozwanego organu rentowego na rzecz wnioskodawcy 240 zł (dwieście czterdzieści) tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 21 marca 2017 r., III AUa (...) Sąd Apelacyjny w (...), na skutek apelacji pozwanego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w B.,

zmienił zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w B. z dnia 1 września 2016 r. i oddalił odwołanie wnioskodawcy A. L. od decyzji organu rentowego z dnia 8 lipca 2015 r., którą odmówiono mu przeliczenia emerytury na podstawie art. 55a i art. 26 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 1270 ze zm. dalej ustawa emerytalna), ponieważ nie wystąpił on z wnioskiem o przyznanie emerytury w miesiącu, w którym osiągnął powszechny wiek emerytalny, tj. 65 lat, a prawo do emerytury zostało ustalone z urzędu.

W sprawie ustalono, że wnioskodawca (ur. 29 maja 1946 r.) miał prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy. Z dniem 29 maja 2011 r., w związku z osiągnięciem wieku emerytalnego (65 lat), organ rentowy z urzędu ustalił ubezpieczonemu prawo do emerytury od tego dnia. Wysokość emerytury ustalono na kwotę 1066,54 zł, a do ustalenia wysokości podstawy wymiaru przyjęto dotychczasową wysokość podstawy wymiaru renty. Ponieważ wnioskodawca pracował nieprzerwanie od dnia przyznania prawa do emerytury, organ rentowy wydawał kolejne decyzje odnośnie do tzw. stażu ubezpieczeniowego. W dniu 8 czerwca 2015 r. ubezpieczony wystąpił z wnioskiem o przeliczenie emerytury na podstawie art. 55a ustawy emerytalnej.

Zaskarżoną decyzją, organ rentowy odmówił przeliczenia emerytury z uwagi na to, że wnioskodawca nie wystąpił z wnioskiem o emeryturę w miesiącu, w którym osiągnął powszechny wiek emerytalny, a prawo do emerytury zostało ustalone z urzędu.

Wobec powyższych ustaleń, Sąd Okręgowy w B. zmienił zaskarżoną decyzję i zobowiązał organ rentowy do przeliczenia emerytury ubezpieczonemu w myśl art. 55a w związku z art. 26 ustawy emerytalnej, dokonując przeliczenia na dzień osiągnięcia wieku emerytalnego, czyli na dzień 29 maja 2011 r.

Sąd pierwszej instancji wskazał, że w myśl art. 55 ustawy emerytalnej, ubezpieczonemu spełniającemu warunki do uzyskania emerytury na podstawie art. 27, który kontynuował ubezpieczenia emerytalne i rentowe po osiągnięciu przewidzianego w tym przepisie wieku emerytalnego i wystąpił z wnioskiem o przyznanie emerytury po dniu 31 grudnia 2008 r., może być obliczona emerytura na

podstawie art. 26, jeżeli jest wyższa od obliczonej zgodnie z art. 53 ustawy. Natomiast art. 55a ustawy emerytalnej przewiduje, że przepis art. 55 ustawy stosuje się również do ubezpieczonego, który miał ustalone prawo do emerytury przed zgłoszeniem wniosku o emeryturę, o której mowa w art. 27. Sąd Okręgowy stwierdził, że z treści tych przepisów wynika, iż początkowo ograniczony krąg osób uprawnionych do przeliczenia emerytury na podstawie art. 26 ustawy emerytalnej został rozszerzony w oparciu o art. 55a tej ustawy. Oznacza to, że także osoby, które miały wcześniej ustalone prawo do emerytury przed zgłoszeniem wniosku po dniu 31 grudnia 2008 r., mogą żądać przeliczenia emerytury w oparciu o nowe zasady obowiązujące w art. 26, jeżeli kontynuowały ubezpieczenie emerytalne i rentowe po osiągnięciu wieku emerytalnego. Żaden z przepisów ustawy nie ogranicza obecnie możliwości i prawa do przeliczenia emerytury według zasad obliczania emerytur kapitałowych bez względu na to kiedy złożono wniosek o przeliczenie emerytury. Warunkiem niezbędnym jest kontynuowanie ubezpieczenia po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego. Ubezpieczony co prawda nie składał wniosku o emeryturę (prawo do emerytury uzyskał z urzędu w miejsce renty), nie pozbawia go to jednak możliwości występowania z takim wnioskiem.

Na skutek apelacji organu rentowego, Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżony wyrok i oddalił odwołanie wnioskodawcy. Sąd drugiej instancji wskazał, że Sąd Najwyższy zajmował się już wykładnią regulacji prawnej zawartej w art. 55 ustawy emerytalnej. Zgodnie z tym przepisem, ubezpieczonemu spełniającemu warunki do uzyskania emerytury na podstawie art. 27, który kontynuował ubezpieczenie emerytalne i rentowe po osiągnięciu wieku emerytalnego i wystąpił z wnioskiem o emeryturę po dniu 31 grudnia 2008 r., może być obliczona emerytura na podstawie art. 26 ustawy, jeżeli jest wyższa od obliczonej zgodnie z art. 53 tej ustawy. W kontekście rozpoznawanej sprawy Sąd drugiej instancji przywołał stanowisko wyrażone w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 4 lipca 2013 r., II UZP 4/13 (OSNP 2013 nr 21-22, poz. 257), zgodnie z którym ubezpieczony urodzony przed dniem 31 grudnia 1948 r., który po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego kontynuował ubezpieczenie i wystąpił o emeryturę po dniu 31 grudnia 2008 r., ma prawo do jej wyliczenia na podstawie art. 27 w związku z art. 55 ustawy emerytalnej, także i niezależnie od tego, czy wcześniej złożył wniosek o emeryturę w niższym

wieku emerytalnym lub o emeryturę wcześniejszą. Sąd podkreślił, że w rozpatrywanej sprawie ubezpieczony przed osiągnięciem powszechnego wieku emerytalnego nie miał prawa do emerytury w wieku obniżonym. Prawo do emerytury ubezpieczony wywodził z faktu osiągnięcia powszechnego wieku emerytalnego i przyznania mu prawa do emerytury z urzędu w miejsce renty z tytułu niezdolności do pracy po dniu 31 grudnia 2008 r. Według Sądu Apelacyjnego norma zawarta w art. 55 ustawy o emeryturach i rentach z FUS odnosi się do tych ubezpieczonych, którzy mimo osiągnięcia powszechnego wieku emerytalnego i posiadania wymaganego stażu ubezpieczonego nie „przeszli na emeryturę”, lecz kontynuowali aktywność zarobkową i opłacali składki na fundusze emerytalne. Dla tych osób ustawodawca wprowadził możliwość wyliczenia świadczenia emerytalnego także w oparciu o nowe zasady określone przez art. 26 ustawy.

W skardze kasacyjnej od tego wyroku, zaskarżając go w całości pełnomocnik wnioskodawcy zarzucił naruszenie prawa materialnego – art. 55 ustawy emerytalnej w związku z art. 55a ust. 1 tej ustawy poprzez ich błędną wykładnię i uznanie, że odnoszą się one jedynie do osób, którym przyznano prawo do emerytury w trybie wnioskowym oraz art. 27a w związku z art. 27 pkt 1 i 2 ustawy emerytalnej poprzez ich błędną wykładnię i uznanie, że prawo do emerytury przyznane w oparciu o art. 27a nie daje tych samych uprawnień co przyznanie prawa do emerytury określonej w art. 27 ustawy, błędną wykładnię i uznanie, że sformułowanie „z zastrzeżeniem art. 27a” zawarte w art. 27 ustawy emerytalnej nie stanowi modyfikacji przepisu centralnego tj. art. 27 pkt 1 i 2. W oparciu o przedstawiony zarzut, wniósł o uchylenie i zmianę zaskarżonego wyroku w całości poprzez uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i zmianę w całości rozstrzygnięcia zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie apelacji i orzeczenie o kosztach postępowania kasacyjnego, w tym kosztach zastępstwa procesowego.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną pełnomocnik organu rentowego wniósł o wydanie postanowienia o odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, a w przypadku przyjęcia skargi kasacyjnej, o jej oddalenie, wraz z orzeczeniem o kosztach zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna jest uzasadniona.

Na wstępie należy przypomnieć, że zgodnie z art. 398¹³ § 1 i 2 k.p.c. Sąd Najwyższy rozpoznaje sprawę w granicach skargi kasacyjnej (jej podstaw) i jest związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia. W okolicznościach sprawy oznacza to, że nie jest kwestionowane ustalenie, że wnioskodawcy urodzonemu w dniu 29 maja 1946 r. przyznano z urzędu emeryturę od dnia 29 maja 2011 r. tj. po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego przewidzianego w art. 27 (60 lat dla kobiet i 65 dla mężczyzn), przy czym kontynuował on ubezpieczenia emerytalne i rentowe po osiągnięciu tego wieku, ale nie wystąpił z wnioskiem o przyznanie świadczenia po dniu 31 grudnia 2008 r.

Ogólnie trzeba wskazać, że możliwość obliczenia emerytury na podstawie art. 26 tej ustawy (o ile jest ona wyższa od świadczenia wyliczonego na podstawie jej art. 53) - zgodnie z art. 55 ustawy emerytalnej - dotyczy ubezpieczonych urodzonych przed 1 stycznia 1949 r., którzy po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego, kontynuowali ubezpieczenia emerytalne i rentowe i wystąpili ze stosownym wnioskiem po dniu 31 grudnia 2008 r.

W utrwalonym orzecznictwie Sądu Najwyższego, w tym zwłaszcza w uchwale z dnia 4 lipca 2013 r., II UZP 4/13 – powoływanej przez Sąd, trafnie przyjęto, że ubezpieczony urodzony przed dniem 31 grudnia 1948 r., który po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego kontynuował ubezpieczenie i wystąpił o emeryturę po dniu 31 grudnia 2008 r., ma prawo do jej wyliczenia na podstawie art. 26 w związku z art. 55 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, nawet wówczas gdy wcześniej złożył wniosek o emeryturę w niższym wieku emerytalnym lub o emeryturę wcześniejszą. W uzasadnieniu uchwały wskazano m.in., że ten sposób wyliczania emerytury zaczął obowiązywać dopiero od 1 stycznia 2009 r., zaś warunek kontynuowania ubezpieczenia i wystąpienia z wnioskiem po 31 grudnia 2008 r. miał umożliwić wyliczenie emerytury w tzw. formule zdefiniowanej składki, której podstawę wymiaru stanowi suma składek składanych na indywidualnym koncie ubezpieczonego. *Ratio legis* tego przepisu było więc kontynuowanie opłacania składek. W wyroku Sądu Najwyższego z dnia 5

października 2006 r., I UK 82/06 (niepublikowanym) wyrażono trafny pogląd, że nie ma przeszkód prawnych, aby ubezpieczony pobierający emeryturę przyznaną mu w niższym wieku emerytalnym dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (art. 32 ustawy), domagał się przyznania emerytury przysługującej w tzw. powszechnym wieku emerytalnym na podstawie art. 27 tej ustawy, ponieważ ze względu na odmienne przesłanki nabycia prawa do obu tych świadczeń, organ ubezpieczeń społecznych powinien wydać decyzje w oparciu o różne podstawy prawne przysługujących ubezpieczonemu świadczeń emerytalnych, a następnie wypłacać świadczenie wyższe lub wybrane przez ubezpieczonego (art. 95 ust. 1 ustawy, por. także wyrok z dnia 20 stycznia 2005 r., I UK 120/04, OSNP 2005 nr 16, poz. 257 i orzecznictwo w nim powołane). W kontekście tych uwag trzeba odnieść się do art. 55a ustawy emerytalnej, obowiązującego od dnia 1 maja 2015 r., który „rozszerza” stosowanie art. 55 ustawy w stosunku do ubezpieczonych, którzy mieli ustalone prawo do emerytury przed zgłoszeniem wniosku o emeryturę, o której mowa w art. 27. Z treści tych przepisów – na co trafnie zwrócił uwagę Sąd pierwszej instancji wynika, że początkowo ograniczony krąg osób uprawnionych do przeliczenia emerytury na podstawie art. 26 ustawy emerytalnej został rozszerzony w oparciu o art. 55a tej ustawy o osoby, które miały wcześniej ustalone prawo do emerytury przed zgłoszeniem wniosku po dniu 31 grudnia 2008 r. Również i one mogą żądać przeliczenia emerytury w oparciu o nowe zasady regulowane w art. 26, jeżeli kontynuowały ubezpieczenie emerytalne i rentowe po osiągnięciu wieku emerytalnego.

Innymi słowy norma zawarta w art. 55 ustawy emerytalnej odnosi się (ma zastosowanie) do takich ubezpieczonych, którzy mimo osiągnięcia powszechnego wieku emerytalnego (przy wykazaniu odpowiedniego wymaganego stażu emerytalnego) nie przeszli na emeryturę, lecz kontynuując aktywność zawodową, opłacali składki emerytalne. Fakt, że ubezpieczony nie składał wniosku o emeryturę po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego, a prawo do emerytury uzyskał z urzędu w miejsce renty, nie pozbawia go możliwości występowania z takim wnioskiem.

Przytoczenie powyższych zasad, opartych na utrwalonym orzecznictwie

Sądu Najwyższego (por. ostatnio wyrok z dnia 21 listopada 2019 r., II UK 152/18), ma uzasadnienie ze względu na przesądzenie w nim koniecznych przesłanek uzasadniających wyliczenie świadczenia w sposób dochodzony w niniejszej sprawie. Przesłanki te nie były w stosunku do wnioskodawcy kwestionowane, a jedyną okolicznością, która według skarżonego wyroku uniemożliwiała skorzystanie z zasad wyżej omówionych było nie złożenie stosownego wniosku o przyznanie emerytury po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego, wobec przyznania tego świadczenia z urzędu przez organ rentowy na podstawie art. 27a ustawy emerytalnej.

Gdy więc zarzut naruszenia prawa materialnego okazał się oczywiście uzasadniony, a podstawą skargi nie było naruszenie przepisów postępowania, Sąd Najwyższy z mocy art. 398¹⁶ § k.p.c. orzekł jak w sentencji, uwzględniając wniosek zawarty w skardze kasacyjnej skarżącego.

Orzeczenie o kosztach postępowania uzasadnia art. 98 k.p.c. oraz § 9 ust. 2 oraz § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 265).